

Het verjaardagsdiner

Toneelspel in één bedrijf

door

ARIE GRENDEL

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.
(Grimas Theatergrime verkoop)
Tel: 072 - 5 11 24 07
E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl
Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **HET VERJAARDAGSDINER** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties en eventuele andere publicaties de volledige naam van de oorspronkelijke auteur: **ARIE GRENDEL** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de lettergrootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van het I.B.V.A. Holland bv te Alkmaar.

Copyright: © 1998 Anco Entertainment bv - Toneeluitgeverij Vink bv

Internet: www.toneeluitgeverijvink.nl

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (youtube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Vergunning tot opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het Auteursrechtenbureau **I.B.V.A. HOLLAND bv**

Postbus 363

1800 AJ Alkmaar

Telefoon 072 - 5112135

Website: www.ibva.nl

Email: info@ibva.nl

ING bank: 81356 – IBAN: NL08INGB0000081356 BIC: INGBNL2A

Geen enkele andere instantie dan het IBVA heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!

Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Vergunning tot opvoering:

1. Aankoop van minimaal **9** tekstboekjes bij de uitgever.
2. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart (tevens bewijs van aankoop), met uw gegevens, naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
3. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Vergunning tot HER-opvoering(en):

1. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart met uw gegevens naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
2. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, terwijl de geldende rechten met 100% worden verhoogd. Het tarief wordt met 20% verhoogd voor opvoeringen waarvoor geen toestemming werd aangevraagd binnen drie weken voorafgaand aan de voorstelling.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

**Rechten BELGIË: Toneelfonds JANSSENS, afd. Auteursrechten,
Te Boelaerlei 107 - 2140 Bght ANTWERPEN Telefoon (03)3.66.44.00.
Geen enkele andere instantie heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.**

PERSONEN:

De freules Violet en Adeline Kraayeveldt ter Horst; zijn ongehuwd en op leeftijd. Ze bewonen een groot landhuis aan de rand van een dorp ergens in de Achterhoek. Violet is de oudste, Adeline is een paar jaar jonger. Violet is duidelijk de baas, Adeline heeft geleerd zich te schikken, maar gaat ongemerkt toch haar eigen gang.

Stefanie; is de weduwe van Freiherr von Bamsberg Werdinge. Zij is de oudste zuster en al in de tachtig. Door haar huwelijk met de Duitser, is zij wat je noemt, wat tüchtig geworden. Zij is zeer hardhorend, heeft last van jicht en loopt met een stok. Zij draagt geen bril, maar gebruikt een z.g. face à main.

Godelinde; is de weduwe van baron Graauw van Dinteren. Zij is de jongste en het halfzusje van de anderen. Zij is de vrolijkste en houdt wel van een pretje. Ze drinkt graag een glaasje wodka, misschien wel iets te graag.

Het personeel is al jaren in dienst en ook al op leeftijd.

Bernard en Sarah; zijn gehuwd. Deze dag toevallig vijftig jaar.

Klaartje; is de tweelingzus van Sarah.

Gretchen; is als babytje bij Stefanie in huis gekomen.

Sofie; is een soort hulpje, gezelschapsdame bij Godelinde.

DECOR:

Het toneel stelt voor de eetkamer van het landgoed. In het midden staat de lange eettafel, waar Bernard en Klaartje de laatste hand aan leggen. De tafel staat met de lange kant naar het publiek gericht. Aan beide korte kanten staat een stoel, terwijl er achter de tafel twee stoelen staan. Voor de tafel staat een z.g. dagobertstoel. Een kleine tafel met drie stoelen staat links op het toneel. Achter de grote tafel hangt aan de wand het portret van een ridder, ongetwijfeld de stamvader Johannis. Links daarvan hangt het geschilderde familiewapen, drie zwarte kraaien op een geel veld. Rechts van de stamvader hangt een schilderij van een hollend paard met loshangende teugels. Het zou mooi zijn als er ergens in een hoek een harnas zou staan. Tegen de achterwand staat een klein tafeltje met flessen drank, waaronder rode en witte wijn voor aan tafel, maar ook frisdrank en sterke drank.

Klaartje en Bernard zijn bezig met de tafels. Die zijn wel helemaal gedekt, maar Bernard poetst nog even de glazen op en Klaartje schikt nog wat aan de kleine tafel.

Klaartje (*stopt met haar werk, gaat rechtop staan, recht haar rug en zucht diep. Ze praat meer in zichzelf dan tegen Bernard, zoals oude mensen vaak hun gedachten hardop uiten*): Hè, hè, een mens wordt oud. Al weer een jaar voorbij. Waar blijft de tijd.

Bernard: Wat zeg je?

Klaartje: Niks, ik zei niks. Alleen maar, dat er al weer een jaar om is en dat we oud worden en het er niet gemakkelijker op wordt en dat er al weer een jaar voorbij is en dat we..... (*kijkt naar Bernard, die onder het schilderij staat*) Je staat onder het portret. Vergeet je buiging niet.

Bernard (*schrikt, draait zich om en maakt een buiging voor het portret*): Neem me niet kwalijk, jonker. (*Klaartje maakt een kleine knik*) Als je alleen maar bij het verjaardagsdiner hoeft te buigen... Ach ja, dan vergeet je dat wel eens. Neem me vooral niet kwalijk.

Klaartje (*lacht een beetje schamper*): Die ouwe is al meer dan vierhonderd jaar dood en wij maar buigen en knikken. Flauwekul.

Bernard: Hij is nu eenmaal de stamvader van het geslacht Kraayeveldt ter Horst. Je weet dat de freules er op staan elk jaar de dag te herdenken waarop hij door keizer Karel V in de adelstand werd verheven, omdat hij diens zoon Philips het leven redde, door het op hol geslagen paard dat hij bereed, tot stilstand te brengen. Met gevaar voor eigen leven nog wel. Geen kleinigheid en kom daar tegenwoordig maar eens om. (*hij gaat intussen door met glazen poetsen*)

Klaartje (*ook weer aan het werk*): Had ie het maar niet gedaan.

Bernard: Klaartje toch.

Klaartje: Nou ja, dan was de hele vaderlandse geschiedenis heel anders verlopen. Hadden we geen tachtig jaren tegen die Spanjolen hoeven te vechten en hoefde Willem de Zwijger ook niet vermoord te worden.

Bernard: Klaartje, Klaartje. Klaartje zit weer op haar stokpaardje.

Klaartje: Dat slaat tenminste niet op hol zoals die daar. (*ze wijst op het schilderij met het hollende paard. Schamper*) Stamvader Johannis, 't mocht wat. Johannis Kraai noemde men hem, omdat hij van kindsbeen af met een tamme kraai op zijn schouder rondliep. Pachtboer op de boerderij de Horst, dat was ie.

Bernard: Daarom is het toch prachtig, dat de keizer hem toentertijd zo beloond heeft voor zijn moedige daad.

Klaartje: En meneer noemde zich voortaan Jonkheer Johannis

Kraayeveldt ter Horst en kreeg het hele landgoed in zijn bezit. En wij, wat krijgen wij? Jij bent al over de vijftig jaar hier in dienst en ik al bijna vijftig jaar. *(ze begint een beetje te snotteren)* En jij bent vandaag nog wel vijftig jaar getrouwd met Sarah, m'n tweelingzuster, die zich elke dag in de keuken staat uit te sloven om weer wat op tafel te krijgen van het karige huishoudgeld. Nou, wat krijgen wij?

Bernard *(sussend)*: Zo slecht hebben we het toch ook weer niet? We hebben de hele zolderverdieping tot onze beschikking. Menigeen zou er jaloers op zijn, en Sarah en ik krijgen toch ieder jaar weer een nieuw zilveren bestek uit het familiebezit. We zullen er vandaag ook wel weer één krijgen. Gut, dan hebben we er al honderd. Nou, dat is toch ook al een heel bezit, waar of niet? Honderd zilveren lepels, vorken en messen. Dat heeft ook niet iedereen. *(hij maakt nog maar eens een buiging voor de stamvader)*

Klaartje: Ja, maar wat moet ik met vijftig zilveren theelepeltjes?

Bernard: Hetzelfde wat Sarah en ik met de bestekken doen. Poetsen, Klaartje, geregeld poetsen. *(tijdens deze zin is Sarah binnengekomen)*

Sarah: Poetsen? Wat moet er gepoetst worden?

Klaartje: Jullie bestekken en mijn theelepeltjes.

Sarah *(maakt een knik voor het portret)*: Praat me d'r niet van. Bernard, ik kom nog wat eieren te kort voor de flensjes. Wil je nog even in het hok kijken? Een stuk of vier is genoeg dacht ik zo. *(Bernard af)*

Sarah: Ik begrijp niet waar frei frau Stefanie blijft. Ze is anders altijd nummer één, maar nu is haar jongste zus haar toch voor geweest.

Klaartje: Hoe is ze?

Sarah: Wie?

Klaartje: Nou, de barones. Is ze.....?

Sarah *(gaat wat dichterbij naar haar zus)*: Je bedoelt..... *(maakt het gebaar van drinken)*

Klaartje: Hn, hn.

Sarah *(een beetje geheimzinnig)*: Om je de waarheid te zeggen, ben ik er niet zeker van. Ze zat daarnet nog in het bad en ik hoorde haar luidkeels zingen.

Klaartje: Operette zeker?

Sarah: Welnee. Ze zong van Alie Cyaankali.

Klaartje: As je me nou. Nou ja, je mag zeggen wat je wilt, maar ze is altijd de vrolijkste geweest van het hele stel. Wat vonden we het niet jammer toen ze als jong meisje naar kostschool in Zwitserland moest. De andere drie waren hier op een meisjesinternaat geweest, maar zij moest zo nodig naar Zwitserland. Zeker omdat ze de jongste was.

Sarah: Ja, dat zal wel. Het was nog voordat Bernard en ik getrouwd waren. Ja, want ze kwam een paar jaar na ons trouwen weer naar huis. Kort daarna kreeg ze kennis aan de baron en nog geen jaar later trouwde ze met hem. We dachten nog: het zal wel een je weet wel zijn, maar kinderen zijn er toch nooit gekomen.

Klaartje (*een beetje dromerig*): Dat was nog eens een feest.

Sarah: We hebben anders nog behoorlijk moeten scharrelen om alles voor elkaar te krijgen, zo'n goed jaar na de oorlog. (*ze zijn er even bij gaan zitten aan de kleine tafel*) Ze hebben anders allebei niet veel geluk gehad. Stefanie helemaal niet. Klaartje: Zeg dat wel. Weet je nog toen ze met die Duitser ging trouwen? Wij zaten toen in de hoogste klas van de lagere school. Freiherr von Bamsberg Werdinge. Wat een snor had die kerel. Wel knap toch in dat huzarenuniform.

Sarah: Toen vonden we die uniformen nog mooi. Daar hebben we later wel anders over leren denken.

Klaartje: Zeg dat wel, maar toen kregen we als schoolkinderen allemaal nog een vlaggetje en moesten we naar het gemeentehuis om te zwaaien en te zingen.

Sarah: Ja, dat is waar. Wat zongen we ook weer? Wacht even... Het was op de wijs van: Knaapje zag een roosje staan. Meester Lichtendaal had er andere woorden op gemaakt.

Freiherr zag een jonge freule staan,
freuleke lief en teder.

En hij dacht: Die laat ik hier niet staan,
nee, nee, nee, die haal ik hier vandaan,
anders neemt een ander haar nog mede.

Freule, freule, freuleke mijn,
wilt gij voor altijd mijn freuleke zijn?

(de laatste regels zingen ze samen en dan proesten ze het uit. Op dat moment komt Bernard binnen met de eieren in een mandje)

Bernard: Nou, nou, de dames hebben nogal plezier. Ik heb maar drie eieren, Saar. Ze zijn een beetje van de leg.

Sarah: Niet erg. Geef maar gauw. Ach gut. Ik vergeet helemaal m'n soep. (*Sarah af*)

Bernard: Waar hadden jullie zo'n plezier over?

Klaartje: We haalden wat oude herinneringen op. Over de trouwerij van freule Stefanie. Dat huwelijk heeft trouwens ook niet lang geduurd. Net zo min als dat van Godelinde. Na een paar jaar waren zij allebei al weduwe, en geen van tweeën nog weer hertrouwd. (*ze staat inmiddels voor de tafel bij de Dagobertstoel. Ze wil hem iets verzetten. Bernard ziet het en schrikt*)

Bernard: Niet doen, Klaartje. Afblijven. Laat staan.

Klaartje: Wat nou. Jij gelooft toch niet in die onzin? Dat je, als je op dat stoeltje gaat zitten, allerlei dingen gaat zeggen, die je anders nooit zou vertellen? Kom nou, Bernard. En dat je dat niet meer zou weten als je weer opstond? (*plagend*) Zal ik er eens op gaan zitten?

Bernard: Alsjeblieft, Klaartje. Alsjeblieft. (*er klinkt een luide bel van de huisdeur*) Dat zal freule Stefanie zijn. (*hij maakt aanstalten om weg te gaan*) Geen gekke dingen doen hoor, Klaartje. (*Bernard af. Klaartje maakt aanstalten op de stoel te gaan zitten. Dan haalt ze haar schouders op, kijkt nog eens naar de stoel en zegt*)

Klaartje: Ach wat. Flauwekul. (*Klaartje af. Het toneel blijft even leeg. Dan komen de freules Violet en Adeline op*)

Violet (*maakt een knik voor het portret. Adeline ziet het en maakt ook gauw een knik*): Was je het weer vergeten? Wat dat toch is met jou de laatste tijd. Ik heb het idee, dat het steeds erger wordt.

Adeline: Wat bedoel je, Vai? Wat bedoel je?

Violet: Noem me toch niet altijd, Vai. Je weet dat ik daar een hekel aan heb. Ik heet Violet. (*op z'n Engels uitgesproken*) Jij heet Adeline. Ik noem jou toch ook niet Aadje. (*ze inspecteert intussen de tafel en verschikt hier en daar wat*) Waar die Stefanie toch blijft. Ze is anders altijd de eerste. Ze begint oud te worden.

Adeline: Wat wil je. Zesentachtig. We worden er allemaal niet jonger op. Godelinde is met haar tweeënzeventig de jongste. (*ze is bij het kleine tafeltje gekomen*) Bernard wordt ook oud. Hij heeft hier maar voor drie gedekt, terwijl Gretchen en Sofie toch ook aanzitten. Hij weet toch, dat dat één keer per jaar traditie is. Ach hemel, Sarah en hij zijn vandaag vijftig jaar getrouwd. Heb je nog aan het cadeau gedacht, Vai.... eh Violet?

Violet (*verontwaardigd*): Natuurlijk. Ik vergeet toch nooit wat. Of wel soms?

Adeline (*bescheiden*): Nee, dat is waar. Jij vergeet nooit wat, Violet.

Violet: Als je dat maar weet.

Adeline: Ja, ja. (*ze staat voor het stoeltje en gaat zitten*)

Violet: Adeline! (*maar het is al te laat. Adeline zit al. Er komt een verandering over haar.. Het is of ze flinker is geworden. Haar houding is zelfbewuster. Aan de andere kant lijkt het wel of ze in trance raakt. Violet zou haar tegen willen houden, maar ze is toch ook nieuwsgierig naar wat er komen gaat*)

Adeline: Zwemmen in de vijver. De grote vijver in het bos. Hoe oud waren we helemaal. Tien en twaalf misschien. Stefanie was al naar het internaat en Godelinde was nog te jong. Godelinde, ons halfzusje. Papa had liever een zoon gehad, maar dat is er nooit van

gekomen. Vai en ik waren op elkaar aangewezen, de twee freulekes van het grote huis. Wat een verschil. Vai, de grote, de sterke. Die kon alles en alles even goed. Wat keek ik tegen haar op. Hoe ze als een jongen in de hoogste bomen klom, hoe ze op haar pony door het bos rende, hoe ze in de winter schaatste op de vijver. En toen die keer, toen we samen weer eens gingen zwemmen. Het was een heerlijke zomerdag. We spartelden en speelden op het kleine houten vlot. Vai zei, dat ze de kapitein was en ze stond boven op het vlot, dat midden tussen de waterlelies dreef. Ze danste en ze sprong en toen viel ze. Het vlot schoot weg en zij kwam met haar hoofd op de rand van het vlot. Ze verdween onder water. Ik begon te schreeuwen en zwom naar haar toe. Ik kreeg haar te pakken en sleepte haar naar de kant. De stengels van de waterlelies trokken aan onze benen. Het leek wel of de vijver ons niet wilde laten gaan. Willem, de tuinman had het schreeuwen gehoord. Hij trok ons op het droge en begon meteen met kunstmatige ademhaling.

Violet: Ach hemel, Adeline. Kom terug. Je hebt er niets van begrepen.

Adeline: Wat hoor ik? Wie is dat? Is dat Vai? Mijn sterke zus, die ik het leven heb gered?

Violet: Adeline, stop. Ga niet door.

Adeline: Wat was het een prachtig feest. Het hele huis was verlicht en versierd en overal bloemen. Het was mijn achttiende verjaardag. Ik danste en danste, vooral met die jonge, knappe jonker van Nagele. Hij was zo groot en sterk met zijn donkere ogen en zijn krullende haren. Wat hielden we van elkaar.

Violet: Adeline, alsjeblieft, ga niet verder, alsjeblieft.

Adeline: En toen vond ik hem op het terras. In de armen van

Violet.. Ze lachten en kusten en Violet zei: "Ach, laat die kleine maar." Laat die kleine maar, ja, dat zei ze.

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneeluitgeverijvink.nl de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

 info@toneeluitgeverijvink.nl

 072 5112407

“Samenspelen” is ons motto